

Кайдашев І. П., Борзих О. А.

АНАФІЛАКСІЯ. ДІАГНОСТИКА І ЛІКУВАННЯ

Львів
Видавець Марченко Т. В.
2023

УДК 616-056.3-08

К15

*Рекомендовано вченою радою Вищого державного навчального закладу України
«Українська медична стоматологічна академія» як навчальний посібник
для студентів стоматологічних факультетів вищих навчальних закладів МОЗ України
(протокол засідання вченої ради № 4 від 20.12.2017 р.).*

Рецензенти:

Дитятковська Є. М. – д. мед. н., професор кафедри професійних хвороб та клінічної імунології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»;

Вірстюк Н. Г. – д. мед. н., професор, завідувач кафедри внутрішньої медицини стоматологічного факультету Вищого державного навчального закладу «Івано-Франківський національний медичний університет МОЗ України»;

Ляховський В. І. – к. мед. н., доцент кафедри експериментальної та клінічної фармакології з клінічною імунологією та алергологією Вищого державного навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія».

Кайдашев І. П.

К15 Анафілаксія. Діагностика і лікування навчальний посібник /

І. П. Кайдашев, О. А. Борзих. – Львів : Видавець Марченко Т. В., 2023. – 100 с.

ISBN 978-617-7937-11-0

Навчальний посібник присвячено актуальній проблемі сучасної медицини – медикаментозній алергії. У ньому на сучасному теоретичному і клінічному рівнях розглянуто питання етіології та патогенезу гіперчутливості до лікарських препаратів. У посібнику висвітлена клінічна картина медикаментозних уражень різних органів і систем організму. Розглянуто особливості реакцій гіперчутливості до окремих груп найпоширеніших препаратів. Охарактеризовано сучасні методи діагностики реакцій гіперчутливості з особливою увагою до їх використання в клінічній практиці. Наведено підходи до лікування і профілактики реакцій гіперчутливості на лікарські препарати. Навчальний посібник призначений для студентів стоматологічних факультетів вищих навчальних закладів МОЗ України. Також може бути використаний для студентів медичних факультетів, лікарів-інтернів, лікарів-стоматологів, терапевтів, лікарів загальної практики. Ілюстрацій – 7, таблиць – 8, бібліографія – 49 джерел.

УДК 616-056.3-08

ISBN 978-617-7937-11-0

© І. П. Кайдашев, О. А. Борзих, 2023

© Видавець Марченко Т. В., 2023

ЗМІСТ

Список скорочень	4
Вступ	5
РОЗДІЛ 1. Загальні питання гіперчутливості до лікарських препаратів	6
1.1. Реакції гіперчутливості до лікарських препаратів: класифікація і взаємини з Т-клітинами	6
1.2. Лікарські препарати як гаптени, алергени й імуногени	16
1.3. Концепція фармакологічної взаємодії лікарських препаратів з імунними рецепторами (p-i-концепція)	24
1.4. Механізми толерантності до малих молекул	27
РОЗДІЛ 2. Клінічні прояви гіперчутливості негайного типу до лікарських препаратів	31
2.1. Анафілаксія	31
2.2. Ангіонабряк і кропив'янка, спричинені лікарськими препаратами	49
2.3. Періопераційна анафілаксія	55
Теоретичні питання до розділу 1	70
Тести до розділу 1	71
Відповіді на тести до розділу 1	74
Теоретичні питання до розділу 2	76
Тести до розділу 2	77
Відповіді на тести до розділу 2	80
Предметний покажчик	83
Короткий словник імунологічних термінів	85
Додаток 1	91
Додаток 2	92
Список літератури	93

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- АВП – ангіонабряк, викликаний лікарськими препаратами
АНФ – антинуклеарний фактор
АПК – антигенпрезентуюча клітина
АПФ – ангіотензинперетворювальний фермент
АСК – ацетилсаліцилова кислота
АЦА – антицитоплазматичні антитіла
ГКГС – головний комплекс гістосумісності
ГКС – глюкокортикоїди
ГКСФ – гранулоцитарний колоніестимулюючий фактор
ГМКСФ – гранулоцитарний макрофагальний колоніестимулюючий фактор
ДК – дендритні клітини
ЕДТА – етилендіамінтетраацетат
IgA – імуноглобулін А
IgE – імуноглобулін Е
IgG – імуноглобулін G
IgM – імуноглобулін М
ІЛ – інтерлейкін
ІФН-γ – інтерферон-γ
НПЗЗ – нестероїдні протизапальні засоби
ГТЕП – гострий генералізований екзантематозний пустульоз
ПШМІВ – підгострий шкірний медикаментозно-індукований вовчак
ССД – синдром Стівенса-Джонса
ТКР – Т-клітинний рецептор
ТЕН – токсичний епідермальний некроліз
Трег – Т-регуляторні клітини
Тх0 – Т-хелпери 0 типу
Тх1 – Т-хелпери 1 типу
Тх2 – Т-хелпери 2 типу
ФНО-α – фактор некрозу пухлин-α
ЦОГ – циклооксигеназа
CAST – тест алергенної стимуляції клітин
CD – кластер диференціювання
FcRεI – високоафінний рецептор імуноглобуліну Е
HLA – людські лейкоцитарні антигени (Human Leucocyte Antigens)
TLR – Толл-подібний рецептор

ВСТУП

Розвиток сучасної медичної науки шляхом використання в клінічній практиці даних, заснованих на доказах, вимагає створення нових посібників для студентів вищих медичних навчальних закладів і лікарів. Такі керівництва мають створюватися як з урахуванням новітніх теоретичних підходів, так і за необхідності аналізу рекомендацій, консенсусних документів, систематичних оглядів і мета-аналізів. Клініцисту часто буває нелегко орієнтуватися в потоці науково-практичної літератури, вичленувати найобґрунтованіші дані, які можуть використовуватися в клінічній практиці.

Особливу складність становлять мультидисциплінарні проблеми, які розв'язують лікарі різних спеціальностей на різних етапах і рівнях надання медичної допомоги.

Однією з таких проблем, яка стосується лікаря будь-якого фаху, є проблема гіперчутливості до лікарських препаратів. Лікар під час діагностики і лікування гіперчутливості до лікарських препаратів долає багато труднощів, починаючи з нечіткості сучасних термінів і закінчуючи комплексністю клінічних проявів таких реакцій.

У наш час активно розвиваються методи діагностики реакцій гіперчутливості, багато з них уже стали «золотими» стандартами, але частина залишається складною для застосування в клінічній практиці. Це стосується і технологій, які можуть застосовуватися в лікуванні та профілактиці хвороб у пацієнтів, які страждають на реакції гіперчутливості на лікарські препарати.

Метою написання нашого посібника стало надання інформації щодо медикаментозної алергії, анафілаксії у формі, найдоступнішій для розуміння і практичного застосування студентами стоматологічних факультетів.

Невід'ємною частиною вивчення студентами-стоматологами основ внутрішньої медицини є опанування навичок профілактики, своєчасної діагностики і надання екстреної допомоги при анафілаксії.

Лікар-стоматолог має бути ознайомлений з особливостями надання допомоги хворим з анафілаксією, вміти надати психологічну і спеціалізовану медичну допомогу хворим, адже від цього значною мірою буде залежати успіх профілактичної та лікувальної роботи з такою категорією пацієнтів.

Навчальне видання

**Кайдашев Ігор Петрович
Борзих Оксана Анатоліївна**

Анафілаксія. Діагностика і лікування

Навчальний посібник

Підписано до друку 12.11.2020 р.
Формат 60×84/16. Папір друк. № 2. Гарнітура Minion Pro.
Умовн. друк. арк. 5,81. Тираж 300 прим.

Видавець Марченко Т. В.
м. Львів-53, 79053, Україна, тел. +38 (050) 370-19-57
e-mail: picha1938@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 6784 від 30.05.2019 року,
видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавця Марченко Т. В.